

(همانجا) و ابن عدی (ج ۴، ص ۳۵-۳۶) این دو تن را از یکدیگر تمییز داده‌اند (نیز ← ابن حجر عسقلانی، ج ۴، ص ۲۴۱-۲۴۳، که آنها را جداگانه معرفی کرده‌است). ابن عدی (ج ۴، ص ۳۵-۳۶) به روایتی اشاره کرده که در سلسله‌سند آنها، نام شرقی بن قطامی آمده‌است. به گزارش وی، این احادیث اندک و در حدود ده یا نزدیک به آن است و گاهی در آنچه از وی نقل شده‌است، نادرستی‌هایی (مناکیر) هم دیده می‌شود (نیز ← ابن حجر عسقلانی، ج ۴، ص ۲۴۲). در حوزه نسب نیز شرقی به دروغگویی متهم شده‌است (← ابن ندیم؛ ابن حجر عسقلانی، همانجاها).

صَدَقْدی (ج ۱۶، ص ۱۳۲) از خصوصیات شرقی به آعور (یک چشم) بودن وی و نپید خوردنش اشاره کرده‌است. شرقی علی علیه السلام را پس از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم، شریف‌ترین مردمان می‌دانسته‌است (← همانجا). نام وی در سلسله‌سند روایت خطبه مشهور حضرت زهرا سلام الله علیها در احتجاج با ابوبکر آمده‌است (← علم الهدی، ج ۴، ص ۶۹). نام شرقی در سلسله‌سند روایت بلندی که هشام بن محمد بن سائب کلبی (متوفی ۲۰۴) از پدرش از وی نقل کرده، نیز آمده‌است. در این روایت، شرقی روایت بلندی از قول تمیم بن وهله مَرُوی از جارود بن منذر عبیدی نقل کرده، که در آن پیامبر اکرم نامهای مبارک دوازده امام را ذکر کرده‌است. ظاهراً کهن‌ترین منبعی که این خبر را نقل کرده‌است، ابن عیاش (متوفی ۴۰۱) در کتاب مَقْتَضِب الأثر (ص ۳۱-۳۹) است (برای دیگر منابع ← کراجکی، ج ۲، ص ۱۳۶-۱۳۹؛ مجلسی، ج ۱۸، ص ۲۹۳-۲۹۷، ج ۲۶، ص ۲۹۸-۳۰۲).

منابع: ابن حجر عسقلانی، لسان المیزان، چاپ عبدالفتاح ابو غده، بیروت ۲۰۰۲/۱۴۲۳؛ ابن عدی، الکامل فی ضعفاء الرجال، چاپ یحیی مختار غزالی، بیروت ۱۹۸۸/۱۴۰۹؛ ابن عیاش، کتاب مقتضب الأثر فی النص علی الأئمة الاثنی عشر، [چاپ هاشم رسولی محلاتی]، قم [۱۳۷۹]؛ ابن ندیم؛ محمد بن اسماعیل بخاری، کتاب التاریخ الکبیر، دیار بکر: المكتبة الاسلامیة، [بی تا]؛ خطیب بغدادی؛ سَمْعانی؛ صَدَقْدی؛ علی بن حسین علم الهدی، الشافی فی الامامة، چاپ عبدالزهراء حسینی خطیب، تهران ۱۴۱۰؛ محمد بن علی کراجکی، کنز الفوائد، چاپ عبدالله نعمه، بیروت ۱۹۸۵/۱۴۰۵؛ مجلسی.

/ الهام زرین کلاه /

شرقیه، استانی (محافظة‌ای) در شمال شرقی کشور مصر. این استان به دلیل قرار گرفتن در شرق مصر سفلا (وجه بحری مصر) شرقیه خوانده شده‌است (رمزی، قسم ۲، جزء ۱، ص ۲۲). استان شرقیه، به سبب آنکه اقامتگاه پیامبرانی چون حضرت ابراهیم علیه السلام*، یوسف*، یعقوب* و موسی علیه السلام* است.

شرقی، سلاطین ← جوئیوز، سلاطین

شرقی بن قُطامی، عالم و نسب‌شناس قرن دوم. نام اصلی او ولید بن حُصین بود، اما به شرقی بن قُطامی شهرت یافت. این شهرت تاحدی است که شرح حال او در منابع ذیل عنوان شرقی آمده‌است؛ قطامی نیز شهرت پدرش حُصین بوده‌است (← بخاری، ج ۲، قسم ۲، ص ۲۵۴-۲۵۵؛ خطیب بغدادی، ج ۱۰، ص ۳۸۳-۳۸۲، ج ۱۵، ص ۶۱۲؛ سَمْعانی، ج ۳، ص ۴۱۸، ۴۲۰، ج ۴، ص ۵۱۸). نسب وی به بنی عمرو بن قیس از زید لات می‌رسید. خطیب بغدادی (ج ۱۰، ص ۳۸۳-۳۸۲) و سَمْعانی (ج ۳، ص ۴۱۸) سلسله‌نسب کامل او را آورده‌اند. درباره زندگی او اطلاع چندانی در دست نیست و تاریخ تولدش نیز ذکر نشده، فقط بر اساس شهرت او به کوفی (← خطیب بغدادی، ج ۱۰، ص ۳۸۲؛ سَمْعانی، ج ۳، ص ۴۱۹) می‌توان گفت احتمالاً در کوفه به دنیا آمده‌است. کتبه او ابومثنی بود (← ابن ندیم، ج ۱، جزء ۲، ص ۲۸۱). به گفته سَمْعانی (ج ۴، ص ۱۷۲)، شرقی در محله حریه بغداد سکونت داشت (نیز ← خطیب بغدادی، ج ۱۰، ص ۳۸۳). او از چند تن از محدثان همچون لقمان بن عامر و مُجالد بن سعید سماع حدیث کرد. کسانی چون محمد بن زیاد بن زَکَّار کلبی (برای شرح حال وی ← خطیب بغدادی، ج ۳، ص ۱۹۹-۲۰۱)، که گاه نام جدش به زبان نیز تصحیف شده‌است (← ابن عدی، ج ۴، ص ۳۵)، و یزید بن هارون نیز از او روایت کرده‌اند؛ هر چند یزید بن هارون، شرقی را به دروغگویی متهم کرده‌است. شرقی در میان محدثان به نقل حدیث چندان شهرت نداشت، و ابراهیم حربی* او را فردی افسانه‌گو دانسته و از تضعیفش سخن گفته‌است (← خطیب بغدادی، ج ۱۰، ص ۳۸۳-۳۸۴، ج ۱۵، ص ۶۱۲؛ سَمْعانی، همانجا).

شهرت و تبحر اصلی شرقی در دانش نسب و ادب عربی بود (← ابن ندیم، همانجا)، تاحدی که منصور عباسی وی را برای تربیت فرزندش مهدی، به بغداد فراخواند (← خطیب بغدادی، ج ۱۰، ص ۳۸۲؛ سَمْعانی، ج ۳، ص ۴۲۰)؛ خطیب بغدادی (ج ۱۰، ص ۳۸۲) گفتگوی کوتاه او و منصور را نقل کرده‌است (نیز ← سَمْعانی، ج ۴، ص ۱۷۲). ابن ندیم (ج ۱، جزء ۲، ص ۲۸۲) قصیده فی الغریب وی را ذکر کرده‌است که حاکی از تداول آن در نزد ادیبان آن دوران است. شرح حال وی با شرح حال شرقی جُغفی درهم آمیخته شده و زکریا بن یحیی ساجی (متوفی ۳۰۷) این دو را یک تن فرض کرده (← ابن حجر عسقلانی، ج ۴، ص ۲۴۱) و خطیب بغدادی (ج ۱۰، ص ۳۸۴) نیز بی توجه به این خطا، مطلب راجع به تضعیف شرقی جُغفی را در ضمن شرح حال شرقی بن قطامی نقل کرده‌است. بخاری